

Η ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ GOOGLE

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ_ΒΙΒΛΙΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 11/8/2013 Ημ. Αποδελτίωσης: . . 11/8/2013

Σελίδα: 1

Η βιβλιοθήκη του Σαλτ Λέικ Σίτι στις ΗΠΑ, πρότυπο σύγχρονου χώρου υποδοχής έντυπων και ψηφιακών βιβλίων

Η ανάγνωση στην εποχή της Google

Ο αμερικανός ιστορικός Αντονι Γκράφτον καταγράφει τα αρνητικά και τα θετικά του ψηφιοποιημένου βιβλίου και τις αλλαγές στις αναγνωστικές συνήθειες

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Ν. ΜΠΑΣΚΟΖΟΥ

Ο νεαρός ερευνητής είναι καθισμένος με τις πιτζάμες του μπροστά στον υπολογιστή και πληκτρολογεί στην Google ένα δεδομένο από το θέμα του. Στην οθόνη του εμφανίζεται μια βροχή πληροφοριών και δεν έχει παρά να τις αναγνώσει. Σκέφτεται ότι ο πατέρας του, όταν ήταν φοιτητής, για τις ίδιες πληροφορίες θα αναγκαζόταν να ντυθεί, να πάρει το μετρό και να κατέβει στη δημόσια βιβλιοθήκη της πόλης του, όπου θα αναγκαζόταν να ξεδοίξει πολλές ώρες αναζητώντας τα δεδομένα που ο γιος του με ένα πλήκτρο έφερε μεμιάς μπροστά του.

Είναι αυτή η νέα εποχή ανάγνωσης και έρευνας, ή μήπως στις λεπτομέρειες κρύβεται ένας διαβολάκος τον οποίο δεν βλέπουμε; Ο αμερικανός ιστορικός Αντονι Γκράφτον στη μελέτη του *Το έντυπο σε κρίση, το βιβλίο εξαϊλώνεται* (εκδόσεις ΜΙΕΤ) παραθέτει δεκάδες επιχειρήματα της μιας και της άλλης πλευράς σχετικά με το μέλλον του έντυπου βιβλίου και την αλλαγή των αναγνωστικών συνθηκών μας.

Ο Αντονι Γκράφτον καταγράφει αναλυτικά τα συν και τα πλην της νέας εποχής. Η εποχή της Google είναι η εποχή της πρόσβασης σε έναν όγκο πληροφοριών δύσκολα προσβάσιμο σε άλλες εποχές. Η ευκολία αυτή εκδημοκρατίζει την πρόσβαση στο βιβλίο, επιταχύνει τη συλλογή πληροφοριών, διευκολύνει ερευνητές και απλούς αναγνώστες. Η Google εκτιμά ότι σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν εκδοθεί περίπου 100 εκατομμύρια βιβλία. Από αυτά σήμερα κυκλοφορεί το 5% με 10%. Ενα ποσοστό 20% – όσα εκδόθηκαν από τις απαρχές της τυπογραφίας, τον 15ο αιώνα ως το 1923 – δεν προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα. Τα υπόλοιπα, το 75% των βιβλίων που εκδόθηκαν ποτέ, καλύπτονται από μακροχρόνια πνευματικά δικαιώματα. Αλλα βιβλία έχουν εξαντληθεί και σχεδόν ξεχαστεί. Είναι όμως όλα αυτά προσβάσιμα;

Όπως τονίζει ο συγγραφέας, η Google ψηφιοποιεί ό,τι βρει, μολονότι δεν έχει τη σχετική άδεια, και έτσι αναγκάζεται να δώσει ένα τμήμα μόνο του ψηφιοποιημένου βιβλίου. Σε αυτό θυμίζει τη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας: όποιο πλοίο κατέφθανε στο λιμάνι της πόλης υφίστατο κατάσχεση των κυλίνδρων και άλλων χειρογράφων που υπήρχαν σε αυτό. Αυτά μεταφέρονταν στη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας και εντάσσονταν στη συλλογή της.

Συνέχεια στη σελίδα 2

Από τα βελάκια στα «χτυπήματα»

ANTHONY CRAFTON
Το έντυπο σε κρίση. Το βιβλίο εξαυλώνεται
Μετάφραση Παναγιώτης Σουλτάνης. Εξέδους ΜΙΕΤ, 2013, σελ. 105, τιμή 12 ευρώ

Συνέχεια από τη σελ. 1

Μέχρι στιγμής διαφαίνεται ότι η Google δεν έχει κανένα ενδιαφέρον να ψηφιοποιήσει βιβλία από τους δύο πρώτους αιώνες της τυπογραφίας, με το σκεπτικό ότι η σάρωση είναι δύσκολη γιατί αυτά είναι βιβλία εύθρυπτα. Ο Γκράφτον παρατηρεί ότι απλώς κοστίζει παραπάνω η σάρωσή τους και έχει προοπτική μηδενικού κέρδους. Στο ερώτημα αν ο Ιστός θα συγκεντρώσει τον παγκόσμιο πολιτιστικό πλούτο σε κείμενα, ήχους και εικόνες ο Γκράφτον απαντάει ότι αυτό μπορεί να ισχύσει μόνο για το παρόν πολιτιστικό υλικό - όχι και για το παρελθόν, κάτι που μας κάνει ακόμη να ανατρέχουμε στις δημόσιες βιβλιοθήκες, στα μουσεία και στα υλικά μας αρχεία.

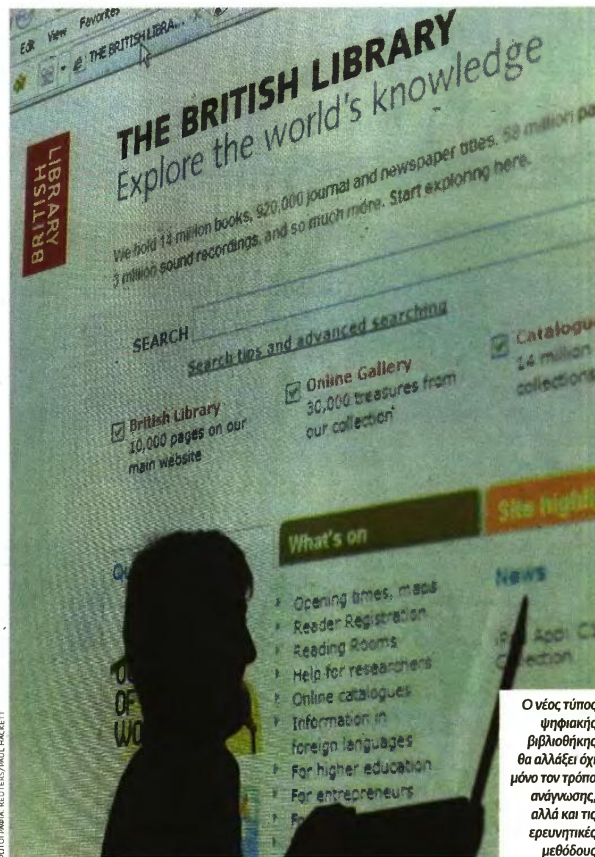
Σε ό,τι αφορά την έρευνα ο Γκράφτον σημειώνει ότι δύ-

σκολο ο ερευνητής θα παραμείνει μακριά από το έντυπο βιβλίο, καθώς αυτό προσφέρει πληροφορίες που δεν ανιχνεύονται στο αντίστοιχο ψηφιακό. Φέρνει ως παράδειγμα έναν ιστορικό που συνήθιζε να μυρίζει συστηματικά επιστολές 250 ετών σε ένα αρχείο. Εντοπίζοντας

Η μελέτη των παλαιών βιβλίων είναι εξίσου απαραίτητη όσο και η χρήση του υπερυπόδημου και της μηχανής αναζήτησης

την οσμή του ξιδιού - υλικό με το οποίο έφταναν τις επιστολές από πώλες που τις είχε χτυπίσει η χολέρα τον 18ο αιώνα, με την ελπίδα ότι έτσι θα απολυμαινόταν -, μπορούσε να ανιχνεύσει την ιστορία της εκδόχωσης επιδημιών.

Οι βιβλιοδεσίες επίσης μπορούσαν να αποκαλύψουν τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των κατοχών των βιβλίων. Το σπουδαιότερο: πολλοί πρωτότυποι συγγραφείς ζέμζαν τα βιβλία τους με σημειώσεις, απαραίτητες για να κατανοήσουμε τη σκέψη τους. Υπογραμμίσεις, λίγες λέξεις, σκιστάκια, βελάκια και άλλα

Ο νέος τύπος ψηφιακής βιβλιοθήκης θα αλλάξει όχι μόνο τον τρόπο ανάγνωσης, αλλά και τις ερευνητικές μεθόδους

σημάδια φανερώνουν στον αναγνώστη του σήμερα τι σημαίνουν για τους αναγνώστες του χθες τα ίδια βιβλία.

Ενας αισιόδοξος διανοητής όπως ο Γκρέγορι Κρέιν, δημιουργός του *Perseus*, πιστεύει ότι στο μέλλον οι ερευνητές θα αποτυπώνουν τις πληροφορίες όχι στις παραδοσιακές μορφές του βιβλίου ή του δοκιμίου αλλά σε μικρές ψηφίδες-σημειώσεις που μπορούν να συνδυαστούν και να ανασυνδυαστούν με πάρα πολλούς τρόπους. Αυτό, λέει ο Κρί-

στιαν Τζέξσον της Βρετανικής Βιβλιοθήκης, ενδέχεται να εξαλείψει παραδοσιακούς τρόπους επιχειρηματολογίας και γραφής, όπως το (πνευματικό) πρόχειρο φαντίο απειλεί το παραδοσιακό γεύμα.

Οι αλλαγές στην ανάγνωση

Ο Αντονι Γκράφτον σημειώνει ότι μπροστά σε αυτές τις αλλαγές υπάρχει ανάγκη οι δημόσιες βιβλιοθήκες να οργανωθούν εξ' υπαρχής για να μην μείνουν ως δεινόσαυροι, είδος προς εξαφάνιση. «Χτί-

στε», προτρέπει, «πραγματικά ελκυστικά κτίρια, ένα εμπιρικό κέντρο με φως, ενδιαφέροντες χώρους, κατάστημα πώλησης με κόμικς και θα δείτε πως θα έρθουν οι πελάτες. Όχι για τα βιβλία αλλά για τη συγκινησιακή έξαρση και τις ανθρώπινες επαφές που μόνον ένας μεγάλος δημόσιος χώρος μπορεί να προσφέρει» και φέρνει ως παράδειγμα τη νέα βιβλιοθήκη του Σολτ Λέικ Σιτι.

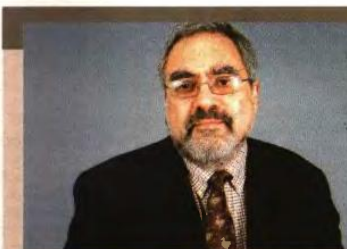
Όσον αφορά την ανάγνωση, ο Γκράφτον παρατηρεί ότι η ανάγνωση κειμένων στον

ιστότοπο ταιριάζει περισσότερο στον κατακερματισμένο χαρακτήρα της σύγχρονης ζωής. Πίνεται δυναμικά και διαδραστικά καθώς ο αναγνώστης μπορεί, διαβάζοντας ένα βιβλίο, να συνδιαλέγεται με άλλους αναγνώστες, ακόμη και με τον συγγραφέα του, ενώ παράλληλα βλέπει πόσα «χτυπήματα» έχει το συγκεκριμένο βιβλίο και συμμετέχει και αυτός σε μια νέα αναγνωστική κοινότητα, όπου όλα τα μέλη επηρεάζουν την επιλογή και την αντιμετώπιση των θεμάτων.

Οι επικριτές παρατηρούν όμως ότι το λεκτικό περιεχόμενο των νέων κειμένων είναι συχνά μεταγραφή από ανώνυμες πηγές, χωρίς επιμέλεια, γεμάτο λάθη, ακατάκτατο και γεμάτο διαφθορές που οθούν τον αναγνώστη σε μια οριζόντια, επιφανειακή ανάγνωση. Σημειώνουν επίσης ότι έτσι χάνεται η ικανότητα που διαμορφώνει το έντυπο κείμενο ώστε να αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης σύνθετα επιχειρήματα και να ελέγχεται λογικά το κείμενο, κάτι που είναι «κρίσιμης σημασίας για να παραμείνει ζωντανή η φιλελεύθερη δημοκρατία».

Η παράθεση των θετικών και αρνητικών δεδομένων της εποχής της Google είναι ατελείωτη, σε σημείο που ακόμη και λίγο πριν από το τέλος του βιβλίου αναρωσιάζει: «Καλά, δεν μπορεί να καταλήξει να μας πει τι γνώμη του». Τελικά ο Γκράφτον καταλήγει ότι υπάρχει ακόμη η ανάγκη για δημόσιες βιβλιοθήκες. Αυτές δεν χρειάζεται να πετάξουν όλα τα παλιομοδίτικα βιβλία και να μεταμορφωθούν σε σύγχρονα Mall με φωτεινές επιγραφές και πολλούς υπολογιστές.

Η μελέτη των παλαιών βιβλίων είναι εξίσου απαραίτητη όσο και η χρήση του υπερυπόδημου και της μηχανής αναζήτησης. Κυρίως απαραίτητο όμως είναι να ξέρομε πώς να διαβάζουμε. Γιατί μπορεί να σε «καταβρέξει» με πληροφορίες, να γνωρίζεις απ' έρω δεκάδες τοπικά του Πλάτωνος και του Καίτη, αλλά να μην μπορείς να εξηγήσεις τίποτε από αυτά.

Ο Αντονι Γκράφτον σημειώνει ότι υπάρχει ανάγκη οι δημόσιες βιβλιοθήκες να οργανωθούν εξ' υπαρχής για να μην γίνουν είδος προς εξαφάνιση.

Ευκαιρίες, αλλά και ψηφιακές διακρίσεις

Είναι αλήθεια, σημειώνει ο Αντονι Γκράφτον, ότι το Διαδίκτυο έχει γεμίσει με απίθανες πληροφορίες και δεδομένα. Για παράδειγμα, τα διαδικτυακά αρχεία της Υπηρεσίας Ευρεσπεχών και Εμπροσθίων Επωνυμιών είναι παράδεισος για όποιον ενδιαφέρεται να μελετήσει το μεγαλείο και την τρέλα των αμερικανών εφευρετών.

Χάρη στο μη κερδοσκοπικό αρχείο Aluka, ερευνητές και συγγραφείς στην Αφρική μπορούν να μελετήσουν στον ιστό όλο και περισσότερα αφρικανικά αρχεία, στα οποία η πρόσβαση είναι πολύ δύσκολη. Ιστορικοί του παπισμού μπορούν να διαβάσουν πρωτότυπα έγγραφα χωρίς να πάνε στη Ρώμη, χάρη σε μια

ψηφιοποιημένη συλλογή που έχει οργανώσει το Archivum Secretum Vaticanum. Παρ' όλα αυτά, η αγγλική γλώσσα είναι η βασική γλώσσα των ψηφιοποιημένων αρχείων και ο ιστός διατηρεί ακόμα τη διάκριση αναπτυγμένου Βόρρα-φωχού Νότου. Εκατομμύρια αρχεία σε όχι και τόσο γνωστές γλώσσες δεν είναι δυνατόν να ανιχνευθούν στο Διαδίκτυο.